

N:o 94.

Ank. till Riksd. kansli den 1 maj 1908, kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående ändrings- och nybyggnadsarbeten vid ridskolan å Strömsholm.
(1:a U. A.)

Uti en till Riksdagen den 14 februari innevarande år afläten, till utskottet hänvisad proposition, n:o 89, har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen medgifva, att för utförande af ändrings- och nybyggnadsarbeten vid ridskolan å Strömsholm finge af fjärde hufvudtitelns allmänna besparingar användas ett belopp af 86,000 kronor.

Vid detta ärendes föredragning i statsrådet nämnda dag yttrade departementschefen följande:

»Uti innevarande års statsverksproposition, i hvad den afser reglerandet af utgifterna under fjärde hufvudtiteln för år 1909, punkt 13, har Eders Kungl. Maj:t gjort framställning hos Riksdagen om ökande af anslaget till ridskolan i syfte, att skolan måtte kunna utvidgas för tillgodoseendet af de kraf, som göra sig gällande i afseende på ridundervisningen vid densamma. Förslaget till denna utvidgning afser dels en ökning af elevantalet från nuvarande högst 20 till 25, dels användande vid skolan af ett större antal kronan tillhöriga hästar än hittills varit fallet. De skäl, som ligga till grund för berörda förslag, äro uti det vid statsverkspropositionen fogade protokollet öfver landtförsvarsärenden för den 13 nästlidne januari angifna. Däri anfördes äfven, att genomförandet af berörda förslag ej blott kräfde en ökning af anslaget till ridskolan, hvarom hemställan då gjordes, utan äfven komme att medföra kostnader för elevers och hästskötarens inkvartering samt för beredande af stallrum för det ökade antalet hästar. För dessa ändamål skulle dels

vissa ändrings- och tillbyggnadsarbeten vid skolan utföras, dels nybyggnad vara behöfelig. Som emellertid dessa frågor voro föremål för särskild utredning, kunde de ej då underställas Eders Kungl. Maj:ts pröfning.

Omförmälda utredning har sedan dess blifvit verkställd, och torde ärendet fördenskull nu få ånyo till behandling upptagas.

Uti en till Hans Kungl. Höghet Hertigen af Västergötland i egenkap af inspektör för kavalleriet ställd skrifvelse af den 13 juni 1907 har *chefen för ridskolan* anmält, att ökad utrymme för ridskolans elever vore af behovet påkalladt. Till den då pågående lärokursen vore 20 elever kommenderade och till bostäder åt dem hade 8 rum upplåtits, hvilket utrymme vore väl knappt för en kommendering, som varade tio månader. Komme antalet elever att ökas till 25, borde, med beräkning af 2 officerare i hvarje rum och möjligen 3 i ett större sådant, bostadsrummens antal ökas med fyra.

Därjämte ansåge *chefen för ridskolan* en del förändringar beträffande skolans i slottet belägna kök och serveringsrum böra vidtagas för att åtminstone måttliga fordringar på ordning och snygghet skulle kunna tillgodoses. Sålunda vore det önskvärdt, att särskild ingång anordnades till köket. För närvarande ledde enda ingången dit genom slottets hufvudingång. Serveringsrummet måste, till följd af det knappa utrymmet, samtidigt användas såsom bostadsrum åt den kvinliga betjäningen, hvilket ur snygghets- och sundhetssynpunkt icke kunde vara lämpligt. I köket borde pump med vattenledning samt afloppsledning för slaskvatten anordnas.

Det antal hästar vid skolan, för hvilket stallrum erfordrades, om elevernas antal ökades till 25, beräknades af *chefen* sålunda:

chefens och 4 lärares tjänstehästar	10
25 elevers egna eller kronan tillhöriga hästar, 2 för	
hvar och en (prop. n:o 1 sid. 68 och 69)	50
remonter för utbildning i remontdressyr (d:o)	25
för släpdragning afsedda stamhästar	2
	<hr/>
	summa 87 hästar.

Emellertid vore det för *chefen* och en del af lärarna nödvändigt att hålla extra hästar, för att de med säkerhet skulle kunna deltaga i och leda skolans jaktridningar. Äfven vore det önskvärdt, att åtskilliga af eleverna ägde tillfälle att hålla sig med extra hästar, särskildt under sommarmånaderna, då hingstar, tillhörande Strömsholms hingstdepå, icke vore tillgängliga. Det antal hästar af detta slag, för hvilka stallrum

erfordrades kunde ej sättas lägre än 8, således sammanlagdt 95 hästar. För närvarande funnes utrymme för 74 hästar. Ytterligare stallrum borde således beredas för 21 hästar.

Med anledning af hvad chefen för ridskolan sålunda anfört, framhöll *inspektören för kavalleriet* uti en till Kungl. Maj:t ställd, till arméförvaltningen insänd skrifvelse, att, då elevantalet vid ridskolan inom den närmaste framtiden komme att ökas, större utrymme m. m. vore erforderligt för skolan. De åtgärder, som för sådant ändamål måste vidtagas, vore ökande af antalet bostadsrum för eleverna, utvidgande af kökslokalerna och beredande af särskild köksingång samt anskaffande af stallrum för flera hästar än de nu vid skolan uppställda.

Kostnaderna för beredande af ökad utrymme för eleverna m. m. upptogos i kavalleriinspektörens skrifvelse vidfogadt kostnadsförslag till 6,713 kronor 45 öre, hvori dock ej ingingo de till högst 1,000 kronor beräknade kostnaderna för anordnande af särskild köksingång.

För ett nytt stall med 21 spiltor, uppfördt i förening med det nuvarande s. k. remontstallet, beräknades kostnaderna till i rundt tal 25,000 kronor.

Af de föreslagna åtgärderna ifrågasattes emellertid icke stallbyggnaden till omedelbart utförande, utan anmälde kavalleriinspektören, att han, med anledning af väckt förslag att med stuteriöfverstyrelsens medgifvande få på vissa villkor öfvertaga hälften af det s. k. riksstallet, ville beträffande därmed förbundna reparations- m. fl. kostnader sedermera afgifva underdånigt förslag.

Inspektörens för kavalleriet omförmälda framställning öfverlämnades af arméförvaltningen till *chefen för fortifikationen* för afgifvande af yttrande däröfver. Uti skrifvelse den 30 december 1907 anförde denne, att de af inspektören för kavalleriet föreslagna anordningarna för beredande af ökad utrymme åt eleverna, hvilka åtgärder afsåge, att ena ändan af rikssalen i slottet skulle afbalkas och inredas till två rum jämte passage, komme att förstöra den ståtliga salens utseende, hvarjämte de ändringsarbeten, som därtill erfordrades, vore af allt för ingripande natur för att kunna ifrågasättas vid ett sådant gammalt historiskt minnesmärke som Strömsholms slott. Ett föreslaget toilettrum i den vackra öfre vestibulen syntes ej heller böra komma till utförande, enär en dylik anordning vore både vanprydande och ur hygienisk synpunkt mindre lämplig. Att upptaga en ingång till kökslokalerna direkt utifrån vore ej heller lämpligt, då den ifrågasatta ingången dels skulle blifva för slottsfasaden missprydande dels ock, med hänsyn till källarhvalfvens konstruktion, medföra afsevärdt större förändringar i hvalf-

vens nuvarande anordning än man beräknat, och detta utan att kökslokaler blefve på ett tidsenligt och lämpligt sätt anordnade. Bästa sättet att ordna denna fråga vore att förlägga köksafdelningen till det nuvarande s. k. stenköket samt tillbygga detsamma med en matsal för eleverna. Skulle emellertid stenköket ändras för angifna ändamål, erfordrades, enär byggnaden för närvarande användes såsom bryggghus, att ett nytt bryggghus uppfördes. Däri borde då inrymmas, förutom nödiga lokaler för tvättning m. m., erforderliga badlokaler för eleverna. Det hade nämligen visat sig, att ytterväggarna till den lilla badinrättning, som för några år sedan anordnats i källaren till slottets sydvästra hörnparti, redan i afsevärd grad blifvit angripna af ångor och väta från badinrättningen, hvarför dess bibehållande måste anses vara för byggnadens bestånd i hög grad farligt. På grund af det sålunda anförda ville chefen för fortifikationen föreslå, att slottet användes endast för inkvartering och anordnades i enlighet med för sådant ändamål uppgjord ritning, hvarigenom alla mera genomgripande förändringar i dess förutvarande inredning och yttre utseende m. m. kunde undvikas, att det s. k. stenköket ändrades och tillbyggdes till köks- och matsalslokaler, samt att en ny bryggstuga, jämväl innehållande tvätt- och badlokaler, uppfördes i närheten af den förbi stallet flytande ån.

Som inspektören för kavalleriet i sin förut omförmälda skrifvelse framhållit, att nödigt stallutrymme för ytterligare 21 hästar skulle billigast kunna lösas på det sätt, att ridskolan finge disponera ena hälften af det s. k. riksstallet, hade chefen för fortifikationen låtit uppgöra ritning till de ändringsarbeten, som blefve erforderliga i den åsyftade delen af stallet.

Genom ändring af riksstallet blifver det behof af ökad stallutrymme tillgodosedt, som uppkommer närmast af den ifrågasatta ökningen af antalet elever. För uppställningen af de 25 hästar, som för ridundervisningens bedrivande skulle, såsom jag förut nämnt och i statsrådsprotokollet för den 13 nästlidne januari närmare angifves, till skolan öfverlämnas, är äfven en tillbyggnad af remontstallet behöflig. Chefen för fortifikationen har fördenskull jämväl låtit upprätta förslagsritning därtill. Men med ökandet af hästantalet följde ock, anför chefen för fortifikationen, behofvet af ökad utrymme för stallpersonalen. Därför hade förslag till tillbyggnad af hästskötarebostaden äfven blifvit upprättadt. Samtliga dessa förslag hade uppgjorts i samråd med inspektören för kavalleriet och chefen för ridskolan.

De föreslagna byggnadsarbetena hade beräknats medföra följande kostnader:

ändringsarbeten för beredande af utrymme i slottet för 25 elever	kr.	5,000: —	
ändring och tillbyggnad af stenköket.....	»	18,500: —	
uppförandet af nytt brygghus med tvätt- och badlokaler	»	12,000: —	
reparation och inredning af den för ridskolan afsedda hälften af riksstallet.....	»	11,000: —	
oförutsedda utgifter och arbetsledning för dessa arbeten	»	4,500: —	51,000: —
tillbyggnad af remontstallet	»	25,000: —	
» » hästskötarebostaden	»	7,000: —	
oförutsedda utgifter samt arbetsledning m. m. för sistnämnda arbeten	»	3,000: —	35,000: —
		<u>summa kronor</u>	<u>86,000: —</u>

Stuteriöfverstyrelsen, som varit i ärendet hörd, har i afgifvet yttrande af den 18 nästlidne januari meddelat, att från styrelsens sida hinder icke mötte för upplåtelse till ridskolan af ena hälften af riksstallet, dock under villkor, att underhållet till såväl det yttre som det inre af den till upplåtelse afsedda delen af nämnda stallbyggnad från tiden för upplåtelsen öfvertoges och bekostades af ridskolan; att, om stallbyggnaden framdeles komme att i sin helhet erfordras för Strömsholms hingstdepå, eller stuteriöfverstyrelsen af annan anledning funne upplåtelsen böra upphöra, ridskolan skulle vara skyldig att inom ett år efter därom skedd tillsägelse utrymma och till hingstdepåns disposition återställa den upplåtna delen af riksstallet utan rätt till ersättning för de inrednings-, underhålls- eller andra arbeten, som under upplåtelse-tiden kunde hafva blifvit för ridskolans räkning därstädes vidtagna; att, i stället för den materialbod, som för närvarande vore inrymd uti den till upplåtelse afsedda delen af riksstallet, en jämförlig materialbod inom den byggnad å hingstdepån, som af depåchefen därför anvisades, blefve inredd; samt att den förhöjda brandstodspremie, som vid en afsedd omvärdering af riksstallbyggnaden i dess helhet kunde af Allmänna brandförsäkringsverket för byggnader på landet bestämmas, af ridskolans medel på en gång erlades för 24 år och till hela beloppet, med rättighet emellertid för ridskolan, att, om upplåtelsen dessförinnan upphörde, återbekomma den å resterande tiden belöpande andel af premiesumman.

Beträffande de af chefen för fortifikationen föreslagna inredningsarbetena uti riksstallbyggnaden hade stuteriöfverstyrelsen intet att erinra.

Arméförvaltningens intendents- och civila departement hafva i underdånig skrifvelse den 31 januari innevarande år anført, att af inspektörens för kavalleriet berörda framställning torde framgå behovet af ökad utrymme såväl för inkvartering af de till ridskolan kommenderade elever som för uppställning af deras tjänstehästar. För egen del funne arméförvaltningen de åtgärder, som för tillgodoseende af detta behof föreslagits af chefen för fortifikationen, äga företräde framför de af inspektören för kavalleriet ifrågasatta.

Mot de villkor, som stuteriöfverstyrelsen uppställt för upplåtelse af ena hälften af riksstallbyggnaden, hade arméförvaltningen intet att erinra. Enligt inhämtade upplysningar komme den förhöjda brandstodspremien för 24 år, hvilken ridskolan på grund af de i riksstallbyggnaden gjorda förbättringarna en gång för alla skulle hafva att erlægga, att uppgå till ett sammanlagdt belopp af 720 kronor.

Beträffande sättet för täckande af kostnaderna för nu ifrågasatta inrednings- m. fl. arbeten vid ridskolan å Strömsholm, ansåge arméförvaltningen, att, då medel härför icke stode till arméförvaltningens disposition, särskildt anslag borde därför anvisas.

På grund af hvad sålunda anförts, hemställde arméförvaltningen, det Eders Kungl. Maj:t täcktes till innevarande års Riksdag aflåta nådig proposition angående anvisande af sammanlagdt 86,720 kronor för ifrågavarande ändamål.

Skälen för ridskolans utvidgning på föreslaget sätt äro angifna i förenämnda statsrådsprotokoll vid årets statsverksproposition och torde nu ej behöfva upprepas. För verkställandet af de därför erforderliga reparations- och nybyggnadsarbetena föreligga, såsom jag anført, två förslag, det ena framställt af inspektören för kavalleriet och det andra af chefen för fortifikationen. Det förra skulle medföra följande kostnader:

ändringsarbeten i slottet, upptagande af särskild köks-	
ingång däri inbegripet, ...	kr. 7,713: 45
inredning i riksstallet, enligt chefens för fortifikationen	
beräkning, ...	» 11,000: —

Transport kr. 18,713: 45

	Transport kr. 18,713: 45
oförutsedda utgifter för sistnämnda arbete, proportions-	
vis beräknadt enligt chefens för fortifikationen förslag,	
omkring	» 1,000: —
tillbyggnad af remontstallet	» 25,000: —
» » hästskötarbostaden	» 7,000: —
oförutsedda utgifter för dessa senare arbeten	» 3,000: —
	<hr/>
	summa kronor 54,713: 45.

Enligt chefens för fortifikationen förslag skulle ifrågavarande arbeten betinga en kostnad af 86,000 kronor. Ehuru skillnaden är högst betydlig, torde det billigare förslaget icke böra komma till utförande, särskildt med hänsyn till de genomgripande förändringar i slottsbyggnaden, hvilka äro därmed förenade. Frågan om bättre anordningar vid skolan för dess personal skulle enligt samma förslag ej heller erhålla en tillfredsställande lösning, utan nya kraf vara att emotse. Detta torde särskildt gälla anordnande af en tidsenlig badinrättning, synnerligen önskvärd vid en läroanstalt af ifrågavarande slag. Med hänsyn till den nuvarande badanordningens menliga inverkan på slottsbyggnaden, synes den i allt fall böra flyttas.

Det af chefen för fortifikationen framställda förslaget, hvilket uppgjorts i samråd med inspektören för kavalleriet och chefen för ridskolan, torde däremot kunna anses motsvara berättigade fordringar med afseende på såväl pietet mot slottsbyggnaden som förläggningen, hygieniska anordningar m. m. Jag anser mig därför böra förorda detta.

I den för dess utförande uppgjorda kostnadsberäkningen har chefen för fortifikationen uppdelat kostnaderna i två afdelningar, slutande den ena å en summa af 51,000 kronor och den andra af 35,000 kronor. Det förra af dessa belopp, 51,000 kronor, motsvarar utgifterna för de arbeten, som äro behöfliga för inkvartering af ytterligare 5 elever, ordnande af matsal m. m. och för uppställning af de hästar, dessa elever äro skyldiga att medföra, samt för tillgodoseende af det kraf på ökad stallutrymme, som blifvit framställt af chefen för ridskolan äfven under den förutsättning, att det nu använda antalet hästar för hvarje elev skulle blifva oförändradt. Enligt hvad jag inhämtat skulle något särskildt belopp ej behöfva beräknas för de inredningsarbeten, som äro behöfliga för inkvarteringen af det ökade antalet hästskötare, som erfordras för skötseln af de hästar, som medföras till skolan af det nytillkomna antalet af 5 elever.

Den andra delen af kostnaderna, i chefens för fortifikationen förslag upptagen med 35,000 kronor, afser anordnandet af stallrum för 25 hästar ur kavalleriet, hvilka skulle användas för ridundervisningen utöfver därför eljes disponibelt antal hästar, samt för den tillbyggnad af hästskötarbostaden, som i sådant fall påkallas.

Enligt inspektörens för kavalleriet framställning böra de arbeten, som erfordras för emottagande af ökad antal elever, i första hand utföras och detta så fort lämpligen ske kan, om möjligt redan innevarande år. Med ökningen af stambästantalet och utförandet af därför erforderliga byggnadsarbeten torde däremot kunna till ett senare år anstå, därest omständigheterna därtill föranleda.

De för arbetenas utförande m. m. erforderliga medel, 86,720 kronor, torde kunna bestridas af hufvudtitelns allmänna besparingar.

Utskottets
yttrande.

I sitt särskildt afgifna utlåtande i anledning af Kungl. Maj:ts i punkt 13 under fjärde hufvudtiteln af årets statsverksproposition gjorda framställning om godkännande af ny stat för ridskolan har utskottet tillstyrkt bifall till den däri föreslagna ökningen af elevantalet vid skolan och af antalet af de till elevernas förfogande ställda hästar, och då de i förevarande proposition omförmälda ändrings- och nybyggnadsarbeten dels påkallas af det ökade antalet elever och hästar, dels ock erfordras för slottets vidmakthållande, får utskottet hemställa,

att Riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning, medgifva, att för utförande af ändrings- och nybyggnadsarbeten vid ridskolan å Strömsholm må af fjärde hufvudtitelns allmänna besparingar användas ett belopp af högst 86,000 kronor.

Stockholm den 1 maj 1908.

På statsutskottets vägnar:

P. PEHRSON.

Herrar *P. Paulson*, *D. Persson* och *A. Wiklund* hafva begärt få antecknadt, att de icke deltagit i förestående ärendes behandling inom utskottet.